

Even afrekenen graag

Jos Lammers

‘Het dubbele gezicht, dát waren mijn ouders. Gehaktballen en uitgebakken spek om de volgende huishoudgelddag te halen. Maar evengoed een van de eerste auto’s in de straat en een moeder die elke week bij de kapper onder de droogkap zat. Een snel geroerde, wat ze noemen ‘charmante’ man als vader. Maar wel een die dagelijks met zijn neus op zijn nieuwe parketvloer lag om te controleren wat ‘dat tuig’ nu weer met zijn spullen had uitgevreten.’

In ‘Even afreken graag’, schetst Jos Lammers soms met pijn maar vaak met humor in twee verhalen de laatste jaren van zijn beide ouders. De toenemende dementie. Het goede gesprek dat, ondanks de naderende dood, maar niet plaats wil vinden. En het afscheid van een dierbare vader en moeder. Want afrekening of niet, dat waren het.

Colofon

Tekst en omslagillustratie: Jos Lammers.

Overnemen van fragmenten, in welke vorm dan ook, alleen na toestemming.

© Copyright van deze uitgave Jos Lammers, Delft 2019.

Druk en distributie Singel Uitgeverijen – Brave New Books.

Ook verkrijgbaar als e-boek.

ISBN 9789402186246

NUR-code 320: literaire non-fictie

Je houdt me wel een beetje in de
gaten, hè?

Aangifte

Het is zondag als pa met zijn auto de parkeergarage onder onze flat inrijdt. Moe heeft hun aantocht via de mobiele telefoon gemeld en in directe tegenstrijd met mijn instructies, staan ze onderaan de oprit vlak voor de garagedeur te wachten, wanneer ik naar beneden kom om ze erin te laten. “Zo kan er niemand in of uit pa, je kunt beter even bovenaan de oprit wachten”, probeer ik voor een volgende gelegenheid vast wat voor te sorteren. Maar dat zal weinig uitrichten. “Oh ja. Dat weet ik ja, maar ik dacht je zal toch zo wel komen.”

Anders dan hij me altijd met veel nadruk heeft geleerd, draait hij vervolgens vooral bij stilstand aan zijn stuur om de auto een parkeervak in te manoeuvreren. Uit protest piepen de banden heftig op het gladde beton van onze garagevloer. Hij laat het raampje aan zijn kant zakken en vraagt of ik begrijp hoe dat komt. Ik houd het maar op de kwaliteit van ons beton. Eenmaal ingeparkeerd laat hij de achterklep met een druk op een of andere knop omhoog komen. Ik loop ernaar toe om het flesje wijn dat daar meestal voor mij in staat te pakken en zie een hele doos. Zes flessen en mijn vader kennende van uitstekende kwaliteit maar tegen scherpe prijzen ingekocht (‘wist je dat ze bij de Plus Markt de beste wijnen hebben?’). We staan er allebei een beetje bedremmeld naar te kijken. Ik

heb die dag last van mijn rug, dus zie vooral de puzzel zonder antwoorden hoe die doos over de hoge rand van de bagageruimte moet komen. Pa om een andere reden. Het is de eerste keer in zijn leven dat hij zijn eigen belastingaangifte niet meer vertrouwt. Na een mensenleven anderen over belastingen te hebben geadviseerd. Na waarschijnlijk duizenden aangiften en honderden conflicten met mijnheer de inspecteur ik ben van mening dat...

En vooral na zijn voor mij nog altijd imponerende prestaties met hoofdrekenen. Eenmaal in zijn grote tabellarische kasboek een bladzijde volgeschreven, van links naar rechts en boven tot onder met kolommen vol cijfers, begon vroeger aan de eettafel de grote wedstrijd met ons, zijn vol bewondering toekijkende zonen. Mijn grote broer Paul krijgt met een plechtig gebaar de elektrische telmachine voor zich geschoven. De banvloek op aanraken van dit heilig mechanisme, is voor even opgeheven. Klaar voor de start? Nu! Zo snel als ik kan lees ik de cijfers uit de drukste kolom aan mijn broer voor, die ze, struikelend over zijn eigen vingers, in het geheugen van die wondermachine stampt om hem aan het eind met een flinke slag op de totaalknop de oplossing te laten uitspugen. We leunen achterover. Zuchten. Maar we zijn altijd te laat. Terwijl wij als razenden cijfers roepen en intikken, loopt onze onbegrijpelijk knappe vader met zijn kleine potloodstompje langs diezelfde kolom en krabbelt vér voor de

machine zelfs maar zijn radarwerkjes kan laten stampen, de oplossing onderaan de kolom. Uit het blote hoofd en tot op de laatste cent na de komma goed. Glimmend van trots, altijd weer. En met een beetje geluk was hij daarna de grote beer waar we zo hard mee mochten vechten als we wilden. Ook dat wonnen we nooit. Maar zo voelde het wel.

Die cijfers heeft hij nog steeds prima in de gaten. Maar de verbanden die hij tussen inkomsten, aftrekposten en voorlopige aanslagen legt, vertrouwt hij niet meer. Bovendien lijkt de belastingdienst het niet meer voor elkaar te kunnen krijgen om hem nog van de benodigde formulieren voor een aangifte op papier te voorzien. De enige vorm die hij nog enigszins overziet. Maar misschien is de noodzaak van een computer met internetverbinding om zijn bescheiden jaarcijfers in te kloppen en op te sturen, ook wel een goed excuus om die taak naar mij over te hevelen.

“Voor al je hulp”, wijst hij op de doos met flessen.

“Dat had niet gehoeven, pa”, mompel ik en kijk naar de doos zonder meteen te weten hoe nu verder. “Ik zal even het steekwagentje halen, anders krijgen we hem nooit naar boven.”

“Oh, heb je dat? Dat is handig jongen.”

Pa complimenteerde nooit. Eindelijk, na jarenlang al mijn vrije avonden achter mijn typemachine te hebben doorgebracht en

na stapels formele bedankjes van uitgevers, lag mijn eerste kinderboek met echte harde kaft en prachtige illustraties bij mij op de keukentafel. Hij keek er eens naar, vroeg wie dat nou allemaal betaalde die tekeningen en dat drukwerk, herinnerde uitvoerig aan zijn eigen tijd als boekhouder bij een kleine drukkerij aan de Amsterdamse Prinsengracht, en hield me tijdens het terugleggen van het mooiste kinderboek dat ik ooit had gezien voor dat je natuurlijk pas meetelde als je zo'n prijs kreeg. En die had ik niet, of wel? Nee, die had ik niet.

Maar het zijn andere tijden. Hij klopt me op mijn arm als ik laat zien hoe handig het steekkarretje zijn plat opgeborgen wielen paraat zet. En houdt ook later, samen achter de computer, niet op met bewonderend zuchten over wat ik allemaal snap en weet.

“Hoe is het toch mogelijk.”

Bij hem vraag ik me dat ook wel eens af. Zoals met een bedrag van 154 euro tandartskosten. In een eerder gesprek over zijn aangifte had ik hem al gemeld dat tandartskosten dit jaar niet meer als aftrekbare bijzondere ziektekosten mogen worden opgevoerd. Onder het motto ‘ik heb het altijd zo gedaan’, weigerde hij dat simpelweg te geloven. Maar eenmaal achter de computer moet hij toch door de bocht, want in de digitale aangifte is eenvoudigweg geen vakje waar ik die kosten in zou kunnen vullen.

“Maar hoe kan dat nou toch?”

“Pa, het is gewoon zo. Er valt niks aan te kunnen.”

“Hebben ze dat dan zomaar geschrappt?”

“Blijkbaar.”

Waarop hij zich met een diepe zucht en “Hoe kunnen ze dat nou toch doen? Dat is toch niet te geloven?” min of meer bij de feiten neerlegt, maar wel vanaf dat moment bij elke totaaltelling die we tegenkomen direct het verschil van zijn aftrekpost met de échte cijfers feilloos signaleert. Zonder het digitale rekenmachientje dat ik nu voor hem heb neergelegd zelfs maar aan te hoeven raken.

Zijn echte overwinning op mijnheer de inspecteur ik ben van mening dat, blijft gelukkig ook in digitale vorm overeind. Zijn hele aangifte is eigenlijk een soort vlechtwerkje van heen en weer geschoven belastingvrije voeten, met als einduitkomst een belastingschuld voor moe die precies één euro onder het bedrag van veertig euro ligt dat de inspecteur de moeite van het innen waard vindt. Wanneer ik alle cijfers netjes heb ingetikt, prijken die negenendertig euro schuld voor moe inderdaad keurig op het overzicht.

“En die innen ze niet”, knikt hij tevreden.

Ik wijs hem op het scherm, waar bij ‘te betalen’ inderdaad nul euro staat.

“Krijg je dat meteen te horen?”, vraagt hij verbaasd.

“Ja, mooi hè?”

“Dat is inderdaad wel erg mooi”, zegt hij, met een toch

langzamerhand iets verschuivende haat-liefdeverhouding met die computers die hem, in een al jaren geleden opgegeven poging ze in de vingers te krijgen, uitsluitend tot wanhoop hebben weten te drijven.

Ik sluit inmiddels af met verzenden en tik zijn DigiD in. En die van moe.

“Zo, ondertekend en verzonden”, besluit ik.

“Dus nu zijn we klaar?”

“Dit is het.”

Terwijl hij daar even stil van is, print ik de overzichten en een bewijsje dat de boel verzonden is voor hem uit en stop die in één van de mappen die hij inmiddels overal om zich heen heeft uitgespreid.

“Het blijft vreemd”, zegt hij, terwijl we naar de huiskamer lopen. Wat moeizaam op de trap. Eén hand zoekt telkens een nog onbekende steun bij de leuning. Onder de andere arm, de oude zwarte aktetas die ik me nog van vroeger herinner. Was die arm altijd al zo mager, vraag ik me af. Vlak voor we de kamer inkomen, zie ik hem iets meer rechtop gaan lopen.

“Nou, het is voor elkaar hoor”, zegt hij trots tegen moe.

“Zonder envelop of niks. Het is wat hè?”

Een uurtje later loop ik met ze over onze gang op de derde verdieping om ze terug naar de auto in de parkeergarage te brengen.

“Hebben jullie geen lift?”, vraagt pa. Een paar uur geleden is

hij ermee naar boven gekomen.

“Kijk eens, hier is ie”, zeg ik terwijl ik naar de glazen liftdeur aan het eind van de gang wijs. Met zijn vergeetachtigheid is het blijkbaar erger dan ik dacht. Hij klaagt er al een tijdje over, maar hij klaagt over wel meer dat eigenlijk nog moet komen of hem misschien wel altijd bespaard zal blijven. Hier ook mee. Hij is nu al bang dat hij straks volledig de weg kwijt is.

“Ik snap wat je bedoelt, pa”, zeg ik nu, om hem met zijn zorgen niet helemaal alleen te laten. “Je vergeet inderdaad meer dan ik dacht.”

Zijn ogen lichten op, blij met de erkenning.

“Ach ja”, zegt hij, opeens een stuk minder bezorgd lijkt het wel.

“Je houdt me wel een beetje in de gaten, hè?”

Bankafschrift

Een week later zijn echtgenote Janny en ik met pa en moe rondkijken en op proef eten in het hotel waar ze in de zomer met alle kinderen en kleinkinderen hun zestigjarig huwelijk willen vieren. Onze rol is zeggen dat het prima en lekker is, en dat is het ook. Sinds ik help met de aangifte en weet van hoe weinig ze rond moeten komen, ben ik nog minder voorstander dan ik al was van die familiefesten, steevast op locaties van een soort weemoedig makende chique. Opgeprikt in geleende rijkdom. Ze vinden het fijn en ontvangen als de baron en barones zelf, die ooit ongetwijfeld door armoede gedreven hun landgoed aan de horecaduivel hebben verkocht. Pa keurig in het pak met antieke horlogeketting ('heb ik je die al eens laten zien?'), moe met hoge hakken ('ze lijkt wel een jonge meid, vind je niet?'), iets te enthousiast aangebrachte make up en gouden oorbellen.

Maar we zijn er ook om een raadselachtig bankafschrift te bespreken. Net voor de Postbank sowieso ING werd, is pa zelf als klant overgestapt van de Postbank naar diezelfde ING. De ergernis groeide al jaren. Het postkantoor, toch een soort thuisadres van de Postbank, dat verdween. De rentepunten die hij opeens kreeg en waarvan hij het nut totaal niet inzag. De enige keer dat ze er iets mee wilden aanschaffen omdat

het betreffende artikel bij hoge uitzondering inderdaad voordeliger was dan gewoon in de winkel, hebben ze urenlang vruchteloos met een servicenummer gebeld, keuzemenu's ingetoetst, gewacht à tien cent per minuut plus de kosten van uw telefoonverbinding, en eindelijk, eindelijk de juiste medewerker aan de lijn gekregen, met de mededeling dat het artikel helaas was uitverkocht.

“Uitverkocht! Het is toch godgeklaagd! Hoe kunnen ze er dan mee adverteren?”

De bodem was echter definitief bereikt met het reclamespotje waar Jan Mulder op een scooter met de geestelijke Antoine Bodar achterop door Rome toert, ondertussen de Postbank aanprijzend.

“Als u denkt dat ik erop zit te wachten dat mijn geld voor dit soort nonsens wordt gebruikt, dan hebt u het helemaal mis”, schreef pa aan de Postbank. “Al mijn hele leven spaar ik bij u. Ik heb een klein pensioentje en ik moet voor een groot deel van de rente van mijn spaargeld leven. Maar die rente is een lachertje. En in plaats van dat u daar iets aan doet, stuurt u mij rentepunten waar ik niets mee kan en betaalt u mensen belachelijke bedragen om dwaze reclamespotjes voor u te maken. Zo'n bedrieger als Bodar! Van mijn geld!”

Op de brief kreeg hij nooit antwoord. Hetzelfde lot dat overigens ook al zijn andere pleidooien tegen het bedrog van

de katholieke kerk treft. Sinds hij daar voor zichzelf na een half leven als toegewijd katholiek achter was, klom hij met zijn nieuw verworven inzicht op zijn eigen barricaden. Elke avond tijdens het eten. Iedere zondag aan de vaste koffietafel bij opa en oma. Elk verjaardagsfeest, iedere familiebijeenkomst, elke toevallige ontmoeting met bekenden op straat.

“Het is één groot bedrog.” Wie het niet zag was zo dom als het achtereind van een varken, te stom om voor de duvel te dansen, of beide.

Op die barricaden was uiteraard voor Antoine Bodar (‘walgelijke vent’), afkomstig uit datzelfde broeinest van bedrog, altijd al bijzonder weinig waardering. Zijn optreden op de Romeinse scooter was de druppel. Pa wachtte nog een paar weken op een antwoord op zijn brief. Toen dat niet kwam, stapte hij, terwijl de directiebesluiten die de symbolische glans van zijn daad enigszins zouden doen verbleken waarschijnlijk al klaar lagen, naar de ING met het verzoek de zorg voor zijn bankzaken van de Postbank over te nemen.

“Dat was een heel plezierig gesprek”, was zijn conclusie.

Maar nu, bijna een jaar later, ligt er dat afschrift. Door de telefoon had hij het al met stijgende verbazing aan me voorgelezen.

“Advertentie Marktplaats - Hoe kan dat nou? Ik heb niet eens

een computer! - Tien euro - Nou, dan heb ik nog geluk dat het er geen honderd zijn - Overstapservice via Postbank - Ik begrijp er helemaal niets van - Over-stap-service via Postbank en dan mijn oude nummer. Wat is dit voor iets achterlijks?” Ik probeerde uit te leggen wat ik dacht dat er gebeurd was. Zijn oude nummer was blijkbaar inmiddels aan iemand anders gegeven.

“Hoe kunnen ze dat nu doen? Ik heb net opgezegd?”

“Nou, een jaar geleden, zeg je net.”

“Oh ja? Nou, dan nog. Geven ze dan zomaar je nummer weg?”

Blijkbaar wel dus. Net als een destijds waarschijnlijk getekende overstapservice er blijkbaar voor had gezorgd dat een machtiging aan Marktplaats (‘Maar ik koop helemaal nooit iets op Marktplaats’) naar de nieuwe rekening van pa was doorgestuurd en daar geïncasseerd.

Ik herhaalde het verhaal een paar keer, maar zijn verbazing werd er niet minder om. Integendeel. “Ik stap wel naar de ING”, besloot hij tenslotte. “Die zitten hier om de hoek.”

“Zeg ze dan dat ze die overschrijving ongedaan moeten maken én die overstapservice die blijkbaar nog actief is moeten stopzetten.”

“Overstapservice.”

“Ja, die moeten ze stopzetten.”

Het stilzwijgen aan de andere kant klonk wat onzeker. Dacht

ik. Toen ik hem 's avonds belde om te vragen hoe het was afgelopen, bleek dat te kloppen. De overschrijving zou ongedaan worden gemaakt, maar over een overstapservice hadden ze het niet gehad.

“Het was een geschikte vent. Hij zou alles in orde maken.”

“En ook die overstapservice beëindigen?”

Weer stilte. Waarop we besloten er de volgende dag bij het proef-eten nog even naar te kijken.

“Begrijp jij het nou?”, vraagt hij me daar nogmaals, nadat ik op papier bevestigd zie wat hij al had voorgelezen.

“Misschien is het handig wanneer ik op mijn computer op jullie rekening mee kan kijken”, opper ik. “Dan kan ik in elk geval in de gaten houden of er geen vreemde dingen gebeuren.”

“Kan dat dan zomaar?”

“Als jullie tekenen wel, ja. Mocht er dan nog zoiets gebeuren, dan kan ik zo'n overboeking meteen ongedaan maken. Wat denk je? Ik zie dan wel alles wat er gebeurt op je rekening, dus denk er even rustig over na.”

“We hebben geen geheimen”, besluit moe onmiddellijk. “Doe het maar hoor.”

Pa heeft ondertussen de mouw van zijn overhemd opgestroopt.

“Ik heb hier zo'n rare bobbel”, hervertelt hij zijn verhaal van eerder die middag bij zo'n zelfde ritueel. Op zijn arm zit een soort permanente spierbal. Maar dit keer geen teken van

onmetelijke kracht, zoals waar wij vroeger vol ongeloof in mochten knijpen. Meer een te lang gebruikt elastiek dat met een laatste zucht in een bolletje is gerold. Ik laat Postbank en ING maar voor wat ze zijn en voel even aan die rare knobbel op zijn arm.

“Je wordt oud, pa.”

“Ja”, zegt hij.

En dan praten we verder over zijn werk, vroeger. Althans, hij praat erover. Zijn eerste baan als jongen voor de boodschappen bij een groot administratiekantoor in Amsterdam. De werkkamer van de baas, waar hij eens per jaar moest komen om te horen of er een paar gulden opslag in zat, was volgens hem minstens zo groot als de eetzaal van het restaurant waar we zitten. Het ministerie van Sociale Zaken waar hij tijdens de oorlog via een soort tewerkstelling terecht kwam. En toen, tegen alle adviezen in om veilig bij de overheid te blijven, boekhouder in de drukkerij op de Prinsengracht. Karel Appel, toe maar ja, vertel het nog maar een keer. Karel Appel liet daar soms een litho afdrukken en als hij de kosten niet kon betalen, bood hij aan met een afdrukje te betalen.

“Och jongen, als ik dat toen gedaan had!”

Maar dat deed hij niet. Hij studeerde in de avonduren en de weekenden, haalde zijn SPD 1 én 2, en werd accountant. Eerst als eenmanszaak voor zichzelf. Ik zie hem nog de metalen plaat met zijn naam en daaronder ‘accountant en

belastingconsulent' op de muur van ons huis schroeven. In zijn werkkamer de geur van de tabellarische boeken, zijn potloden en het harde gummetje waar je heel voorzichtig mee moest gummen. Anders gumde je eerst de voorgedrukte ruitjes eraf en vervolgens ging je dwars door het papier. Zijn rijen met cijfers schreef hij altijd eerst in potlood op de brede vellen van het tabellarische boek. Pas als alles klopte, trok hij ze met zijn vulpen over om, als de inkt droog was, het potlood er weer onder vandaan te gummen. Voorzichtig dus. Hij vond het prima wanneer je op de bezoekersstoel aan de andere kant van zijn bureau zat en keek hoe hij de gumrolletjes van het papier blies, waarna alleen de helderblauwe inkt overbleef. Maar na een brand in onze cv-ketel die ons huis maandenlang onbewoonbaar maakte, vloog de combinatie van een eigen bedrijf met vijf opgroeiende kinderen hem opeens naar de keel en werd hij accountant bij de gemeente Amsterdam.

“Of was het nou andersom?”

“Nee pa, je was eerst voor jezelf en toen bij de gemeente.”

“Oh ja, natuurlijk ja. Dat is ook zo.”

Goed

Inderdaad: goed. Ik heb inmiddels een bij elkaar gekrabbeld boodschappenlijstje aangelegd van wat ik zeker niet moet vergeten om hier bij deze vadergeschiedenis toch ook wel even te vermelden. Het zal anders even lekker worden, met zijn waterige ogen en verontschuldigende glimlach en zijn flesjes wijn in de achterbak.

Het was wel dezelfde man waar mijn moeder met veel ‘oh, hou toch op’ omheen drentelde wanneer hij zijn Spaanse rietje (hoezo Spaans?) te voorschijn haalde en al ‘pedagogisch corrigerend’ met opeengeklemd kaken steeds driftiger en agressiever werd. Op ons. Op mij.

Dezelfde man die, althans in mijn kinderogen, oprecht vertwijfeld kon roepen: ‘Waar heb ik dit aan verdiend? Ik moet wel iets helemaal verkeerd hebben gedaan om deze kinderen te krijgen. Een straf van God, anders begrijp ik het niet meer.’

Ja, nee, leuke anekdotes en ach zo erg was het allemaal niet, of zeker niet zo bedoeld. Maar toch. Je bord met aan bittere snot gekookte andijvie moest je wel leeg eten, tot kokhalzen (‘Ik zal je léren eten’) daar door hem toe gedwongen desnoods. Terwijl hij zelf een beetje puree met een tartaartje

kreeg ('Je vader heeft last van zijn maag').

Nee goed. Zand erover. De oorlog die hem niet in zijn koude kleren is gaan zitten. Zijn eigen moeder die hem met een pook een litteken van zijn neus tot aan zijn bovenlip bezorgde ('....'). Begrijpen, begrijpen. Maar soms komt het even boven borrelen.

Oké, goed.

Internetbankieren

Wanneer ik een dag of tien later mijn webpagina voor internetbankieren open, schrik ik onwillekeurig. Op het vertrouwde scherm is opeens een nieuwe rekening aangeschoven en het duurt even voor ik beseft dat dat natuurlijk de rekening van pa en moe is en dat we hier zelf om gevraagd hebben. Evengoed. Wil ik echt van dag tot dag weten hoeveel mijn ouders aan geld hebben gepind? Dat ze afgelopen zaterdag 39,90 bij een modezaak hebben uitgegeven? En mijn schoonzusje met haar verjaardag 35 euro en de hartelijke felicitaties hebben overgebracht? Dat mijn moeder nog steeds blijkbaar één keer per week huishoudgeld krijgt waar ze het maar van moet zien te redden? Op donderdag, ook net als vroeger, waardoor ze zich altijd in het weekend rijk voelde om daarna met veel gehakt en restjes uiteindelijk via het uitgebakken spek op woensdag de volgende geldinjectie te halen. Geldopname ING: 70 euro. Allemaal in mijn eigen werkkamer op mijn eigen scherm. En niet eens in een apart windowtje, maar gewoon vertrouwelijk onder 'overzicht van uw rekeningen'.

Ik krijg het er warm van. Want wanneer moet ik nu bellen? Bij 'met dank voor de moeite' en honderd euro aan ene W. den Herroebeheer? Herroebeheer? Wat is dat voor rare naam? En

welke moeite heeft die zich getroost om honderd euro te verdienen? Dat geheimzinnige tientje van Marktplaats is in elk geval teruggestort. Maar wat is NMT Factoring and Clearing? Wat moeten die met 74,20 euro van mijn vader en moeder? Dat laatste blijkt na wat gegoogel een incassobureau voor tandartsen te zijn. Beiden hebben al hun tanden nog en vooral mijn vader vindt regelmatig dat hij dat met wijd opengesperde mond moet demonstreren zodat je zelf nogmaals kunt beamen dat alles er nog in zit.

Als kind had ik grote moeite met zijn lichamelijkeheid. Waar ik uren naar mijn moeder kon kijken wanneer ze 's avonds haar jasschort uitdeed en achter haar kaptafel eerst met watjes en een of ander sterk ruikend goedje haar gezicht schoonmaakte om er vervolgens laagje voor laagje en streek voor streek make-up, mascara en lippenstift op aan te brengen. Even de lippen stevig op elkaar, effect keuren, hoofd nog wat opzij. Prachtig! Glanzende onderjurken, nylons die zo glad waren dat je ze nauwelijks in je handen kon houden, haarlakken die je de adem benamen, nagellak met wapperende vingers tot spoed gedreven, badkamerdeuren die stevig op slot geplons in wolken badschuim aan het oog onttrokken. Behalve dan die ene keer, toen ze het haakje was vergeten en daar met een gillette en opgewaaid schuim op reageerde.

Maar mijn vader. Van hem zag ik vele malen meer, want in

een huis met vijf jongens was mannelijk bloot geen taboe en pisten we tijdens de badkamerochtendspits gebroederlijk kruislings met meerderen in dezelfde pot, mijn vader er vlak naast onder de douche. Binnen spatbereik, zeg maar. Lange grijze haren op een bleke borst, witte benen die alleen tijdens vakanties onder een sloeberige kaki broek uit mochten en, eenmaal aangekleed, in mijn herinnering altijd omgeven door een geur van witbrood met kaas en de Volkskrant.

Ik bel toch alle bankgegevens maar even door. Alles klopt. Natuurlijk. Die Herroebeheer leek eerst een nieuwe overval uit de digitale wereld, maar blijkt na enig nadenken gewoon een lekker etentje geweest te zijn. En ja, ze hebben zich inderdaad tot Tele2 laten verleiden, wat ik al had kunnen bedenken want sinds enkele maanden vallen er steevast geluidsgaatjes in de gesprekken. Ik houd wel een oogje in het zeil, beloof ik, al weet ik eigenlijk niet zo goed wanneer ik nu alarm moet slaan. Maar misschien maakt dat ook niet zoveel uit.

“Ik krijg nog maar één keer per maand afschriften”, hoor ik pa op de achtergrond roepen. Als verklaring, misschien nodig omdat hij zich net als ik nu toch wel wat ongemakkelijk voelt. “Hij krijgt nog maar één keer per maand afschriften”, herhaalt moe, met de bekende ondertoon van irritatie omdat hij zijn telefoongesprekken, behalve als het echt niet anders kan, consequent via haar voert.

“We zijn hier heel blij mee, hoor”, voegt ze daar voor eigen

rekening aan toe. “En we hebben niets te verbergen.”
Ik snap het. Dat zei ze ook toen ik dit aanvroeg. Het haakje is
van de badkamer. Het gilletje is van mij.

Route

We zijn een paar weken weggeweest, fietsen van Arnhem naar Berlijn. De eerste stop was Vorden, waar we vroeger ook regelmatig kampeerden met het hele gezin van vader, moeder en vijf jongens, een tent van legerallures en een goudkleurige Volkswagen Kever. Die had wel wat bagageruimte, maar bij lange na niet voldoende. Inpakken betekende dus een soort stille tocht van vijf in lengte oplopende kinderen, met tassen en dozen pendelend tussen mijn moeder die ons binnen steeds nieuwe ingrediënten voor een geslaagde kampeervakantie in de handen duwde en mijn vader die dat buiten bij de Volkswagen in stijgende wanhoop om zich heen zag opstapelen. De tent natuurlijk, slaapzakken, borden, bekers, pannen, bestek, zelfs een inklapbaar tafeltje om aan te eten met in zijn binnenste zeven kleine klapstoeltjes. Mijn moeder probeerde huishouden thuis en kamperen op een landgoed zonder enige voorzieningen zo dicht mogelijk bij elkaar te brengen, vooral financieel. Dus sukkelden we naar de opengesperde voorklep van de Kever met een zak aardappelen, een pan met van tevoren klaargemaakte soep, een ovenschaal met gebraden gehaktballen in gestolde jus voor de eerste avond en een voorraad gemalen koffie voor twee volle weken.

“Vraag of ze nu helemaal achterlijk is geworden”, instrueerde pa degene die de pech had als eerste met deze stroom eetbare voorzieningen bij de Volkswagen aan te komen. Daar was de achterbank dan al opgehoogd met zeven uitgeritste slaapzakken en de ruimte tussen achterbank en voorstoelen op gelijk niveau gebracht met dozen vol rammelende kampeerspullen, kunstig vastgezet met handdoeken, kussens (‘ik moet meer zachte dingen hebben’) en het doek voor de luifel van de tent. Halverwege het inpakken ging de handrem vast naar beneden, zodat met een verschoten deken tussen de voorstoelen gepropt een extra zitplaats voor de jongste gecreëerd kon worden. En in plaats van het antwoord op de vraag naar mijn moeders verstandelijke vermogens, brachten we steeds maar meer spullen naar beneden. Tot aan de uitbarsting, waarvoor we eigenlijk allemaal al vanaf het begin op de tenen heen en weer pendelden tussen moe (‘hier jongen, zeg maar dat het breekbaar is’) en pa (‘als jij nog weet hoe dit moet, mag je het zeggen’). En toch kwam die dan nog onverwachts, of in elk geval met meer wanhoop dan je als kind van je vader wilde zien. “Brenge het allemaal maar terug. We gaan niet. Dit is krankzinnig. Zeg dat maar tegen je moeder.” Die bij wijze van antwoord de teruggebrachte doos zonder een woord er aan vuil te maken in ontvangst nam, er een iets kleinere voor in de plaats gaf en je vervolgens met zachte druk opnieuw richting pa duwde.